

วัสดุในงานศิลปะของแจนีน แอนโทนี ริชาร์ด เซอร์ร่า และ ลี อุฟาน Materials in the Artworks of Janine Antoni, Richard Serra and Lee Ufan

สมพร แท้มประสิทธิ์*

Somporn Taemprasit*

วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Poh-Chang Academy of Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

*Corresponding Author, E-mail: somporn.taem@gmail.com

Article Info

- Received: October 14, 2021
- Revised: February 25, 2022
- Accepted: February 26, 2022
- Available Online: April 30, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาประเด็นงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับวัสดุ และวัตถุในผลงานของศิลปิน 3 ท่าน ได้แก่ แจนีน แอนโทนี ในผลงานที่ชื่อ Bridle (ค.ศ. 2000) ริชาร์ด เซอร์ร่า ในผลงานชื่อ T.E.U.C.L.A. (ค.ศ. 2006) และ ลี อุฟาน ในผลงานชื่อ Relatum-Stage (ค.ศ. 2018) โดยมุ่งเน้นประเด็นการใช้วัสดุ และวัตถุในการสร้างสรรค์ ทั้งที่มาจากธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างวัสดุ วัตถุ พื้นที่ว่าง และเวลาเป็นเหตุการณ์ วิธีการศึกษาได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวัสดุและวัตถุของนักปรัชญา 3 คน คือ มาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ อัลเฟรดนอร์ธ ไวท์เฮ็ด และนิชิเดะ คิทาโร เพื่อทำการวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า 1) วัสดุและวัตถุมีคุณค่าและความหมายภายในตามสภาพที่มันเป็น และมีคุณค่าความหมายจากการมีประสบการณ์ร่วมในสังคมผ่านวิถีการดำรงชีวิต 2) วัสดุและวัตถุมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งรูปภายนอกกับภาวะภายใน และ 3) กระบวนการเกิดของวัตถุทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิตอยู่บนกระบวนการเดียวกันที่เป็นขณะหนึ่งของกระบวนการที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง วัตถุต่าง ๆ รวมถึงมนุษย์จึงมีสถานะที่เท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: แจนีน แอนโทนี, พื้นที่ว่าง, ริชาร์ด เซอร์ร่า, ลี อุฟาน, วัสดุ

Abstract

This article aims to study concepts of using materials and objects used in the artworks of three artists: Janine Antoni, Richard Serra and Lee Ufan. They are “Bridle” created by Janine Antono (2000), “T.E.U.C.L.A.” created by Richard Serra, and “Relatum-Stage” created by Lee Ufan (2018). The article focuses on both natural and unnatural materials and objects used in those three artworks. They express the relations between materials, objects, spaces, time and events. The concepts of using the materials and objects of three philosophers, Martin Heidegger, Alfred North Whitehead and Nishida Kitaro, are used as frameworks for studying. The study results reveal that; 1) the materials and objects have intrinsic values and meanings as they are and have meaningful values from shared experiences in society through livelihoods, 2) the materials and objects relate to unified spaces: both inside and outside, and 3) creating process of both living and non-living objects is based on the same process as one continuous process, so objects - including humans, are equal.

Keywords: Janine Antoni, Lee Ufan, Material, Richard Serra, Space

แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุ และวัสดุ

“วัตถุ” (Object) กับ “วัสดุ” (Material) มีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันอย่างไร

วัตถุ คือ สิ่งที่สามารถมองเห็น มีรูปร่าง มีขนาด มีลักษณะทางกายภาพ มีมวล และมีที่ทางบนพื้นที่ว่าง สำหรับในส่วนของ “วัสดุ” นั้น คือ วัตถุชนิดหนึ่งที่มีหน้าที่ และความสัมพันธ์กับวัตถุอื่น ๆ เพื่อประกอบกันให้มีความหมาย และประโยชน์ ซึ่งหมายความว่า วัตถุชิ้นหนึ่งอาจจะเป็นวัสดุในการนำมาประกอบสร้างเพื่อให้เกิดวัตถุที่มีหน้าที่ เช่น ตะปู ไม้ กาว หวาย เป็นวัสดุในการสร้างเก้าอี้ เก้าอี้จึงเป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง ในขณะที่เดียวกัน วัสดุอย่างไม้ หรือ ตะปูเพียงลำพังหากไม่นำมาประกอบสร้างก็สามารถเป็นวัตถุได้เช่นเดียวกัน

ในกรณีที่จะกล่าวต่อไปนี้ วัสดุ คือ สิ่งที่นำมาประกอบสร้างเป็นผลงานศิลปะ และเกิดเป็นศิลปะวัตถุที่มีเนื้อหา เรื่องราว และเกิดสภาวะทางความคิดความรู้สึกขึ้น

วัตถุที่ปรากฏในผลงานศิลปะนั้น มีทั้งวัตถุที่เป็นแบบดั้งเดิม มีความหมาย และคุณค่าภายในตัวเอง และวัตถุที่เกิดจากวัสดุที่นำมาประกอบสร้างเพื่อเป็นภาพแทนทางความคิด สะท้อนความจริง ความงาม และจริยธรรมของสังคมผ่านแง่มุมต่าง ๆ ตามเจตนาของศิลปิน

วัตถุ และวัสดุในความหมายของนักปรัชญา

นักปรัชญาชาวเยอรมัน มาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger: 1889-1976) มีมุมมองต่อวัสดุ และวัตถุในแง่ที่ว่า “วัตถุ” (Thing) คือ “ความเป็นสิ่ง” มนุษย์สามารถพิจารณาวัตถุนั้นในฐานะความเป็นสิ่งโดยผ่านการสังเกต และผ่านการใช้งาน โดยไฮเด็กเกอร์มองว่าวัตถุมีอยู่ 2 ประเภท คือ

วัตถุที่มีมาก่อนนี้ มีลักษณะดั้งเดิม ซึ่งหมายถึง วัตถุนบนโลกแห่งธรรมชาติที่เรารับรู้

วัตถุที่มีความเกี่ยวพันทางพันธะกับสิ่งอื่น โดยมีหน้าที่หรือประโยชน์ใช้สอย ในความหมายนี้รวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ และวัสดุต่างๆ ด้วย ไฮเด็กเกอร์ยังให้ความสำคัญกับวัตถุผ่านสาระ และความหมายที่เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิต (Existence) (Tewakul, 2005) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณค่า ความหมาย และความสำคัญของวัตถุมีความเชื่อมโยงกับความจริงผ่านการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล

ในทัศนะของปรัชญาอย่าง อัลเฟรด นอร์ท ไวท์เฮด (Alfred North Whitehead: 1861-1947) มองวัตถุในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่เขาเรียกว่า “การปรากฏรูป” (Actuality) (Charoensri, 2016) ไวท์เฮดมองว่าวัตถุที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมถึงสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอย่างแบคทีเรีย และมนุษย์ต่างอยู่ในกระบวนการเดียวกัน ซึ่งมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ เขายังมองว่าทุกอย่างย่อมมีการสื่อสาร และมีความสัมพันธ์กันแล้วแต่ความเหมาะสมของ “ขณะ” นั้น ๆ ที่เกิดจากการหยาบฉวยและเกี่ยวข้องกันโดยอาศัยกระบวนการ เช่น แบคทีเรียที่มีการสื่อสารระหว่างกันด้วยสารเคมี หรือหินที่สัมพันธ์กับมอสที่ผุกร่อน (Charoensri, 2016)

นักปรัชญาชาวตะวันออกที่สำคัญอย่างนิชิเดะ คิทาโร (Nishida Kitaro: 1870-1945) นักปรัชญาสมัยใหม่ของญี่ปุ่นที่ได้พัฒนาหลักแนวคิดบนแนวทางของพุทธแบบเซน (Munroe, 1994) โดยอาศัยการบูรณาการปรัชญาแบบตะวันตกกับตะวันออกเข้าด้วยกัน ซึ่งปรัชญาแบบตะวันตกนั้น ส่วนหนึ่งคิทาโรได้อาศัยปรัชญาของวิลเลียม เจมส์ (Lhaspajchimanandh & Visuddhankoon, 2019) เกิดเป็นปรัชญาของคิทาโรที่เรียกว่า “ประสบการณ์พิสุทธิ์แท้” (Truly Pure Experience) คิทาโรมองว่า สถานะของวัตถุคือ “ความเป็นสิ่ง” (Thing) กล่าวคือ วัตถุมีความเป็นดั้งเดิม มีลักษณะตามสภาพของมัน และมีความสัมพันธ์กับที่ว่างโดยเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นอย่างเป็นเอกภาพ นิชิเดะมุ่งประเด็นไปที่ความเป็น “ขณะปัจจุบัน” แบบการพิจารณาในแนวทางพุทธที่มองว่า วัตถุมีความสัมพันธ์กับความว่าง สภาวะภายนอกเชื่อมโยงกับจิตภายในอย่างเป็นเอกภาพ โดยเน้นไปที่ประสบการณ์ดั้งเดิมกับการรับรู้ที่เรียกว่า “ประสบการณ์พิสุทธิ์แท้” ที่มองวัตถุโดยอาศัยปัญญาและเจตจำนงที่เขาเรียกว่า “ปัญญาญาณ” โดยตัดความคิดออกจากการมองวัตถุ วัตถุจึงเป็น “ขณะ” ที่สัมพันธ์กับการรับรู้โดยตรงที่เป็นเอกภาพ วัตถุในแนวทางของคิทาโรจึงเป็นวัตถุที่มีความเป็นดั้งเดิมของวัตถุโดยปราศจากการปรุงแต่ง วัตถุ คือ จิตที่ดำเนินอยู่กับเวลาที่

เขาเรียกว่า “ปัจจุบันขณะ” ที่มีอยู่ท่ามกลางความว่างเปล่า

จากมุมมองของนักปรัชญาทั้ง 3 คน ที่มีต่อวัตถุ และวัสดุนั้น ทำให้สามารถสรุปประเด็นร่วมกันได้ดังนี้

1. วัตถุมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ว่างและเวลา
2. วัตถุและมนุษย์มีความสัมพันธ์ และมีลักษณะความจริงเดียวกันไม่แบ่งแยก และมีความเป็นเอกภาพ
3. คุณค่าของวัตถุและมนุษย์มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกับหน้าที่ที่มีอยู่ในวิถีชีวิต และวัตถุมีคุณค่า และ

ความหมายภายในตัวของวัตถุเอง

4. การปรากฏของวัตถุต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ พื้นที่ เวลา และสภาพแวดล้อม รวมถึงสังคม จากการศึกษาทำให้เข้าใจและสามารถนำความรู้มาเป็นวิธีการในการศึกษาวัตถุและวัสดุทางศิลปะ ซึ่งสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. หลักการพิจารณาให้ความเท่าเทียมระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม พื้นที่ว่างกับวัตถุ หรือจิตกับร่างกาย
2. การพิจารณาจากความสัมพันธ์ผ่านปัจจุบันขณะที่รับรู้สัมผัสได้ภายใต้ช่วงเวลา และพื้นที่
3. การก่อเกิดคุณค่าความหมายของวัตถุนั้น วัตถุมีคุณค่าความหมายผ่านตัวของวัสดุเอง และถูกสร้างผ่าน

วิธีการดำเนินชีวิต

4. การพิจารณามี 2 แนวทาง คือ การพิจารณาอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมไม่นำความคิดเข้าไปร่วม และแนวทางที่สองคือ พิจารณาผ่านอัตลักษณ์ใหม่ที่อาศัยประสบการณ์ของบริบทแวดล้อมเข้าไปมีส่วนในการพิจารณา

ความสำคัญของการศึกษานี้ เพื่อสร้างความเข้าใจในคุณค่าของวัสดุและวัตถุผ่านพื้นที่ในผลงานศิลปะ รวมถึงยังเชื่อมโยงให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมนุษย์คือส่วนหนึ่งของพื้นที่ภายใต้สภาพแวดล้อมและความเป็นอัตลักษณ์ตัวตน ซึ่งทั้งในด้านรูปร่าง ความคิด พฤติกรรม ต่างก็ถูกหล่อหลอมมาจากสิ่งเหล่านี้ การใส่ใจดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับพื้นที่ผ่านการมองวัสดุ และวัตถุ คือ การใส่ใจต้นกำเนิดของอัตลักษณ์ตัวตนนั่นเอง

ผลงานของแจนีน แอนโทนี

แจนีน แอนโทนี (Janine Antoni: 1964-ปัจจุบัน) ศิลปินหญิงชาวอเมริกันมีผลงานสร้างสรรค์ที่โดดเด่นทั้งการแสดงสด (Performance) ประติมากรรม (Sculpture) และภาพถ่าย (Photography) อัตลักษณ์ที่สำคัญคือ การเลือกใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะวัสดุสำเร็จรูปที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน และความสัมพันธ์กับต้นทางที่มาของวัสดุ

เนื้อหาผลงานหลายชิ้นของเธอสะท้อนเรื่องราวในวิถีชีวิตประจำวันที่สัมพันธ์กับร่างกาย โดยเฉพาะประเด็นที่เธอสนใจเป็นพิเศษ คือ ภาวะของความเป็นผู้หญิงที่สังคมมีส่วนในการกำหนดกรอบ ซึ่งเธอมองว่าขาดความเท่าเทียม โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่ผู้หญิงได้รับและต้องรับผิดชอบ

ผลงานของเธออาศัยความเรียบง่ายโดยใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือในการแสดงออก เช่น การอาศัยผมเป็นพู่กันในการเขียนพื้นในการแสดงสด การใช้ปากกัดวัตถุ การใช้มือ และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการสร้างเรื่องราวและร่องรอย เป็นต้น

ในผลงานชื่อ “Bridle” (บังเหียน) เธอได้อาศัยวัสดุคือ หนังสั้ว มาสร้างผลงาน หนังสั้วได้ถูกจัดการให้มีภาวะที่กิ่งโปรงแสง มีความเรียบผสมร่องรอยคล้ายรอยไหมสีน้ำตาลมีสภาพแห้งและแข็ง สภาพของหนังก่อนหน้านี้มีลักษณะคล้ายผ้าผืนใหญ่ มีความยืดหยุ่น ยุบตัวปรับตามรูปทรงที่ปกคลุม แอนโทนีได้นำร่างกายมาเป็นแบบ เธอนำหนังสั้วมาคลุมทับบนร่างกายในท่าทางที่กำลังหมอบคลาน และทำให้หนังคงสภาพ (แข็งตัว) จากนั้นจึงนำต้นแบบออกสิ่งที่ปรากฏคือ ภาพโครงสร้างของเธอที่มีความเป็นผู้หญิง มีความโค้งเว้า นูนยุบ ตามสภาพจริงของร่างกาย ขนาดของผลงานชิ้นนี้ประมาณ 69 x 81 x 203 เซนติเมตร ซึ่งมีขนาดสัมพันธ์กับร่างกายของเธอ

ผลงานชิ้นนี้ถูกกำหนดให้อยู่บนพื้นห้องแสดงซึ่งมีตำแหน่งที่อยู่ต่ำกว่าผู้ชม ซึ่งมุมมองในลักษณะนี้สะท้อนภาวะความไม่เท่าเทียมอีกลักษณะหนึ่ง ส่วนชื่อของผลงานชิ้นนี้ช่วยเติมเต็มความหมายที่เข้ามาสนับสนุนในเชิงเปรียบเทียบ คำว่า “บังเหียน” เป็นคำนามที่ใช้เรียกเครื่องบังคับม้าซึ่งทำด้วยเหล็กหรือไม้ไผ่ผ่าปากม้า สำหรับผูกโยงไว้ให้ผู้ขี่บังคับม้าให้หยุด เดิน หรือวิ่งไปในทางที่ต้องการ หรืออีกนัยยะเพื่อสื่อถึงการถูกบังคับควบคุมให้อยู่ภายใต้อำนาจการสั่งการ โดยได้เน้นย้ำถึงภาวะให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความรู้สึกที่เรามีต่อบทบาทหน้าที่ในฐานะความเป็นผู้หญิง

วัสดุที่แอนโทนีนำมาใช้นั้นมีต้นทางจากสิ่งมีชีวิตคือ หนังวัว ซึ่งโดยส่วนใหญ่มนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์ผ่านการแปรรูปเป็นของใช้ เครื่องนุ่งห่ม กระเป๋า รองเท้า เข็มขัด เป็นต้น การปรากฏวัสดุในงานของเธอแสดงให้เห็นความเป็นดั้งเดิมของวัสดุต้นทาง คือ มีสภาพความเป็นหนัง ซึ่งถูกจัดการให้เกิดสถานะใหม่โดยมุ่งเสนอสาระวัสดุในฐานะซากของสิ่งมีชีวิตผ่านความเป็นวัสดุ การนำขนของหนังสัตว์ออกเป็นการลดทอนความเป็นชนิดและประเภท ลงเพื่อเน้นประเด็นที่ชัดและตรงมากขึ้น ลักษณะผิวและสีของหนังจึงมีสภาพกลางที่เป็นตัวแทนของสิ่งมีชีวิตรวมถึงมนุษย์อยู่ด้วย สีน้ำตาลของหนังและร่องรอยการไหม้ได้ก่อให้เกิดภาวะความรู้สึกใหม่ที่เชื่อมโยงความเป็นมนุษย์และสัตว์เข้ามาไว้ด้วยกันได้อย่างแนบเนียน

หากเรามองวัตถุชิ้นนี้ในระยะห่าง “วัตถุ” จะให้ภาวะทางความรู้สึกในความหมายที่โน้มเอียงไปในทางลดทอนความเป็นมนุษย์ลง และบรรจุสถานะความเป็นสัตว์ผ่านท่าทางและรูปทรงเข้ามาผสมอยู่ในรูปแบบภาวะก้ำกึ่ง เปิดให้ผู้ชมได้ตีความและเกิดจินตนาการร่วม ในขณะที่เรามองผลงานชิ้นนี้ในระยะใกล้จะปรากฏอีกมิติหนึ่งของ “วัสดุ” ซึ่งได้แสดงตัวตนโดยมีภาวะความเป็นเนื้อหนัง มีร่องรอย เนื้อหา และมีรายละเอียดเกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์ปรากฏอยู่ จึงกล่าวได้ว่า ความเป็นวัสดุจะปรากฏเมื่อเรามองในระยะไกล แต่ความเป็นวัตถุจะปรากฏเมื่อเรามองจากระยะใกล้ ความเชื่อมโยงของวัสดุและวัตถุในผลงานของแอนโทนีจึงแสดงผ่านการมองที่มีระยะห่างแตกต่างกัน

การมองผลงานชิ้นนี้หากมองผ่านกระบวนการแบบไวท์เฮดที่มองว่าการเกิดขึ้นของวัตถุและรูปทรงเป็นขณะหนึ่งของกระบวนการที่ดำเนินมาต่อเนื่อง การอาศัยร่างกายเป็นแบบ ณ ช่วงเวลานั้น เป็นเสมือนการบันทึก “ขณะ” หรือบันทึกช่วงเวลาให้คงสภาพและปรากฏรูป ถ้าเรามองในแง่ที่ว่าร่างกายเป็น “วัตถุ” อย่างหนึ่งที่กำลังดำเนินอยู่บนภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา “ขณะหนึ่ง” ของช่วงเวลาที่ร่างกายมีสภาพความเป็นจริง การถอดแบบจึงเป็นการหยุดความเป็น “ขณะ” ให้ปรากฏรูป ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของไวท์เฮดที่กล่าวถึง “กระบวนการปรากฏรูป” ในขณะเดียวกันเมื่อเวลาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ร่างกายในฐานะต้นแบบได้เคลื่อนย้ายออกทิ้งไว้เพียงร่องรอยและพื้นที่ว่างที่สัมพันธ์กับร่างกายอย่างเป็นเอกภาพ รูปทรงของที่ว่างที่ปรากฏจึงเป็นหลักฐานการมีอยู่จริงของวัตถุที่แสดงผ่านพื้นที่ว่างอย่างสัมพันธ์ ซึ่งมาถึงตอนนี้ พื้นที่ว่างกับวัตถุคือความสัมพันธ์ที่ตรงกับแนวคิดของนิชิตะ คิฮาโร ที่มุ่งเน้นไปที่ “ความสัมพันธ์ของรูปกับที่ว่าง” การมองวัตถุผ่านแนวคิดของนิชิตะจึงเป็นการมองวัตถุที่เป็นทั้งรูปปรากฏภายนอกและนามที่เป็นภาวะภายในซึ่งมีความสัมพันธ์ผ่านเวลาในแบบที่เขาเรียกว่า “ปัจจุบันขณะ”

หากเรานำแนวคิดเรื่องคุณค่าของวัตถุที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสังคมแบบไฮเด็กเกอร์ วัสดุและวัตถุในผลงานของแอนโทนีถูกใช้เป็นตัวแทนของชีวิตผู้หญิงในสังคมตามประสบการณ์และช่วงเวลาในสถานการณ์นั้น การทำหน้าที่ของ “วัตถุ” ที่เป็น “วัตถุทางศิลปะ” ได้ก่อให้เกิดความหมาย และคุณค่าอย่างมากมาต่อคนในสังคมซึ่งนำมาสู่ความตระหนักถึงความเสมอภาคเท่าเทียมที่ผู้หญิงพึงได้รับ และยังกระตุ้นภาวะทางความคิดที่นำมาสู่การปฏิบัติในการใส่ใจต่อสิ่งมีชีวิตรอบข้างรวมถึงมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้น การได้ทำหน้าที่ของวัตถุจึงได้สร้างเนื้อหาสาระภาวะความตระหนักในมิติที่กว้างขึ้นในสังคม และนำมาสู่ความคิดและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

ภาพ 1 ผลงาน “Bridle”
ที่มา: Princenthal (2001)

ผลงานของริชาร์ด เซอร์ร่า

ริชาร์ด เซอร์ร่า (Richard Serra: 1938-ปัจจุบัน) ประติมากรชาวอเมริกัน มีผลงานโดดเด่นที่มีขนาดใหญ่เน้นการสร้างความหมายใหม่ในคุณค่างานประติมากรรมที่ก้าวข้ามวิธีการแบบเดิม ๆ อย่างเช่นการปั้น การแกะ และการหล่อ ที่มีหลักการมองประติมากรรมเน้นที่ความงามของสัดส่วนรูปทรงรูปร่าง (Figurative) ที่ละเอียด และประณีตเชิงทักษะ เซอร์ร่าได้ค้นหาวิธีการแบบใหม่ที่มุ่งเน้นเนื้อหาและความหมายที่มีอยู่ในตัววัสดุและมีความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมโดยเฉพาะศตวรรษที่ 20 เป็นการแสดงความเป็นวัสดุที่เรียบง่าย และปรากฏเป็นทัศนธาตุจากตัวของวัสดุเอง (Getlein & Howard, 2016)

ผลงานขนาดใหญ่ของเซอร์ร่าได้ก่อให้เกิดเนื้อหาที่สัมพันธ์กับพื้นที่ว่างที่นำผู้ชมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน โดยผ่านการเดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ วัสดุที่นำมาใช้นั้นเซอร์ร่านิยมนำเหล็กแผ่นที่มีมวลน้ำหนัก และผ่านกระบวนการผลิตในระบอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนหนึ่งเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความทรงจำในวัยเด็ก

ผลงานชื่อ “T.E.U.C.L.A” สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 2006 เป็นผลงานที่สร้างด้วยเหล็กแผ่นรูปทรงวงรีเกือบปิด มีช่องว่างเชื่อมภายนอกกับภายใน ขนาดความกว้าง x ความสูง ประมาณ 120 x 450 เซนติเมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลางผลงานประมาณ 550 เซนติเมตร ความหนาของเหล็กประมาณ 10 เซนติเมตร และมีน้ำหนัก 42.5 ตัน โดยผลงานชิ้นนี้ตั้งอยู่ในสวน “เดอะ แพรงเคน ดี เมอร์ฟี สคัลป์เจอร์ การ์เดน” (Franklin D. Murphy Sculpture Garden) ภายในมหาวิทยาลัย ยู ซี แอล เอ ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา

การนำเสนอผลงานชิ้นนี้ได้ถูกวางไว้บนพื้นซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างสวนสาธารณะกับทางเข้าอาคารของมหาวิทยาลัย วัสดุเป็นแผ่นเหล็กแผ่นเดียวมีความเป็นเอกภาพภายในตัว ลักษณะของผิวและสีเกิดจากปฏิกิริยาระหว่างวัสดุกับธรรมชาติ เป็นความสัมพันธ์ของวัสดุกับพื้นที่ เช่น ความชื้น ความร้อน แสงแดด และลม เป็นต้น จึงมีผลทำให้มีสีน้ำตาลแดงเข้มค่อนข้างดำ กระบวนการเกิดขึ้นของสีและพื้นผิวที่กล่าวมานี้ผู้เขียนเห็นเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับแนวความคิดการเกิดวัตถุที่ไวท์เฮดได้กล่าวไว้ข้างต้นคือ “กระบวนการปรากฏรูป” ที่สิ่งต่าง ๆ ได้มาหยิบฉวยและมีปฏิกิริยาต่อกันจนเกิดเป็นลักษณะรูปขึ้น

หากเราพิจารณาผลงานชิ้นนี้ในระยะไกลจะเห็นผ่านรูปทรงที่กำลังสร้างกับงานประติมากรรมที่มีขนาดใหญ่ ดูเรียบง่าย แปลกตา มีความแข็งแรงแต่รู้สึกได้ถึงความอ่อนโยน ลักษณะรูปภายนอกค่อนข้าง

แตกต่างจากสิ่งปลูกสร้างในสภาพแวดล้อมบริเวณนั้น ดูเหมือนว่าผลงานชิ้นนี้เจตนาให้เกิดความเชื่อมโยงพื้นที่ทั้งสองไว้ด้วยกันคือ ส่วนสถาปัตยกรรมกับส่วนที่เป็นธรรมชาติ โดยเห็นได้จากตำแหน่งการจัดวางที่อาศัยทางเดินและประตูเป็นจุดเชื่อมโยง

เมื่อเราพิจารณาผลงานชิ้นนี้ในระยะใกล้ การรับรู้เชิงขนาดที่มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถมองครอบคลุมรูปทรงได้ทั้งหมด ทำให้เห็นในลักษณะเฉพาะส่วนที่เจาะจงลงไป จุดนี้ได้นำมาสู่การปรากฏความเป็นเนื้อแท้ของวัสดุชิ้น ซึ่งยังคงอัตลักษณ์และความหมายแบบดั้งเดิม เป็นความบริสุทธิ์ของวัสดุที่ไร้การปรุงแต่งหรือต่อเติม

ในขณะที่การเคลื่อนที่เข้าสู่พื้นที่ภายในผลงานนั้น ผู้ชมถูกดึงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ เกิดการรับรู้ในสภาวะใหม่ที่ผู้ชมเป็นเสมือนวัตถุหนึ่งที่อยู่ในการโอบล้อมของวัสดุที่ถูกกำหนดขึ้น และได้เกิดภาวะบางอย่างที่เสมือนว่าถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ลดความวุ่นวาย และสามารถรับรู้ได้เฉพาะวัสดุ ธรรมชาติ และตัวเรา การอยู่ภายในก่อให้เกิดความตระหนักถึงตัวตนและการมีอยู่ของตัวเรากับธรรมชาติ ซึ่งเป็นภาวะหนึ่งที่หลอมรวมวัสดุ พื้นที่ เวลา เป็นความรู้สึก สภาวะนี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ ที่ว่าง และวัตถุมิใช่ความเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

หากจะกล่าวถึงสิ่งที่เรามองหาในผลงานประติมากรรมแบบเดิมคือ สาระทางความงามที่แสดงผ่านสัดส่วน รูปทรงและวิธีการที่ใช้ทักษะประณีตบรรจง การมองหาสิ่งเหล่านี้ในผลงานของเซอร์ร่าเป็นการนำความคิดในการมองประติมากรรมแบบเดิมมาใช้ “สิ่งที่มองหา” กับ “สิ่งที่พบเจอ” โดยไม่ได้คิดหรืออยู่ในความคาดหวัง แต่กลับเจอวัสดุและความว่าง ลักษณะการพบเจอโดยปราศจากความคิดเข้าไปเกี่ยวข้องนี้ ผู้เขียนให้ความหมายที่เทียบเคียงกับ “ประสบการณ์พิสุทธ์แท้” ในความหมายของนิชิตะ คิทาโร ที่มีการรับรู้วัตถุกับจิตโดยตรง โดยไม่มีความคิดเข้าไปปรุงแต่ง เป็นเรื่องราวของวัตถุกับพื้นที่ว่างโดยแท้จริงซึ่งมีคุณค่าและความหมายอยู่ภายในตัววัสดุและที่ว่างนั่นเอง

ภาพ 2 ผลงาน T.E.U.C.L.A ที่สวน “เดอะ แฟรงเคน ดี เมอร์ฟี สคัลป์เจอร์ การ์เด้น” (Franklin D. Murphy Sculpture Garden) ภายในมหาวิทยาลัยยูซีแอลเอ ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้เขียน (Taemprasit, S., 2010, August 20)

ภาพ 3 รายละเอียดวัสดุงาน T.E.U.C.L.A ที่สวน “เดอะ แฟรงเคน ดี เมอร์ฟี สคัลป์เจอร์ การ์เด้น” (Franklin D. Murphy Sculpture Garden) ภายในมหาวิทยาลัยยูซีแอลเอ ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้เขียน (Taemprasit, S., 2010, August 20)

ผลงานของลี อุฟาน

ลี อุฟาน (Lee Ufan: มิถุนายน 1936) ศิลปินชาวเกาหลี ศึกษาที่โรงเรียนศิลปะ มหาวิทยาลัยแห่งชาติโซล ประเทศเกาหลีและศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ในโตเกียว สาขาปรัชญา ลีเป็นศิลปินในกลุ่ม โมโน-ฮา (Mono-Ha) มีส่วนสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มนี้ โมโน (Mono) ภาษาญี่ปุ่นแปลว่า ความเป็นสิ่ง ส่วนคำว่า ฮา (Ha) แปลว่าโรงเรียน ดังนั้น กลุ่มโมโน-ฮา จึงเป็นโรงเรียนแห่งสรรพสิ่ง (Ufan, 2011) โดยลีเป็นทั้งที่ปรึกษาและเป็นแกนสำคัญในการนำหลักปรัชญามาสนับสนุนแนวคิดของกลุ่ม

ผลงานของลีมักแสดงเรื่องราวและเนื้อหาผ่านวัสดุและพื้นที่ว่าง ซึ่งแนวคิดนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันออกที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับพื้นที่ว่าง วัสดุที่เขานำมาใช้มีหลากหลาย เช่น หิน เหล็กแผ่น กระดาษ ไม้ และอลูมิเนียม เป็นต้น โดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัสดุและธรรมชาติ โดยให้คุณค่าและความหมายที่เท่าเทียมกันของสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยเขามองว่าส่วนต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยความสัมพันธ์ผ่านพื้นที่ เวลา และเหตุการณ์อย่างเป็นเอกภาพ เช่น ความว่างสัมพันธ์กับวัตถุ แสงสัมพันธ์กับเงา กายสัมพันธ์กับจิต ทั้งสองส่วนไม่มีการแบ่งแยกระหว่างอวัยวะและภาวะวิสัย หลักการนี้ถูกนำมาใช้ผ่านพื้นที่โดยอาศัยวัสดุ วัตถุ และสภาพแวดล้อมผ่านการจัดการภายใต้แนวคิด และปรัชญาแบบตะวันออก

ผลงานชื่อ “Relatum-Stage 2018” ถูกจัดวางอยู่ในสวนสาธารณะกลางแจ้งประกอบด้วยกระจกเงาขนาด 200x150 เซนติเมตร 2 แผ่นทำมุมกัน 160 องศา ด้านหน้ามีก้อนหินสีขาวขนาดประมาณ 130x120 เซนติเมตร ด้านหลังแผ่นกระจกมีหินลักษณะเดียวกันขนาดเล็ก ประมาณ 60x60 เซนติเมตร ทั้งหมดถูกกำหนดให้อยู่บนฐานซีเมนต์ขนาด 450x400 เซนติเมตร โดยอยู่ในระนาบเดียวกับพื้นที่สวนสาธารณะ

วัสดุในผลงานประกอบด้วยวัสดุและวัตถุทั้งที่เป็นธรรมชาติและส่วนที่ผ่านการผลิตด้วยกระบวนการแบบอุตสาหกรรม วัตถุในความหมายของผู้เขียนในงานชิ้นนี้คือ ก้อนหิน 2 ก้อน ส่วนวัสดุคือ ส่วนของกระจกที่มีลูมิเนียมเป็นโครงสร้าง 2 แผ่น

ผลงานชิ้นนี้ได้นำวัตถุและวัสดุมาเสนอเป็นเรื่องราวในการประกอบสร้างเพื่อให้เกิดเนื้อหาใหม่ที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งผู้คน วัตถุ และสภาวะทางธรรมชาติมาเป็นส่วนหนึ่งของผลงานโดยอาศัยพื้นที่ เวลา และสถานการณ์ กระจกเป็นวัสดุที่ทำหน้าที่สะท้อนความจริงที่อยู่เบื้องหน้าเสมือนจริง โดยตัวของวัสดุแล้วจะต้องอาศัยวัตถุและสภาพแวดล้อมในการเกิดเนื้อหาสาระ หรือจะกล่าวได้ว่าตัวตนของกระจกคือความไม่มีตัวตน (ถ้ามองในแง่คุณสมบัติ) ซึ่งในความหมายนี้กระจกได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรูปกับนาม การมีอยู่จริงกับความไม่มี ซึ่งเป็นปรัชญาที่เขาได้นำมาใช้ การสนับสนุนแนวคิดจากนิชิตะ คิทาโรที่เสนอไว้เกี่ยวกับวัตถุและจิตที่มีความเป็นเอกภาพเดียวกันและที่ว่างสัมพันธ์กับวัตถุที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ในขณะที่วัตถุที่มีที่มาจากธรรมชาติดูว่างไว้ระหว่างกระจกเงาโดยสามารถมองเห็นหินก้อนเล็กจากมุมมองด้านหน้าโผล่มาเล็กน้อย ในขณะที่หินก้อนใหญ่ดูวางในลักษณะที่สัมพันธ์กับก้อนเล็กเสมือนว่ากำลังสื่อสารตอบโต้กัน หินทั้งสองก้อนถูกเชื่อมโยงผ่านลักษณะคุณสมบัติของผิว สี ขนาด รูปทรง และทิศทาง ก้อนหินตามหลักความเชื่อของพุทธแบบมหายาน หรือเซนนั้น มีลักษณะเหมือนมนุษย์คือ ประกอบด้วยร่างกาย และจิตใจ มีส่วนหัว ร่างกาย แขน ขา ตามลักษณะของมนุษย์ การจัดวางตามหลักความเชื่อแบบเซนจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ เช่น ต้องไม่ปล่อยให้ก้อนหินอยู่อย่างโดดเดี่ยว เป็นการคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงความรู้สึกที่จะต้องมีการครอบครั้ว หรืออยู่ร่วมอยู่ด้วย (Arts Work, 2021, May 21)

การประกอบสร้าง และติดตั้งผลงานชิ้นนี้มีความเกี่ยวข้องกับมุมมองในลักษณะการวิพากษ์เชิงจิตรกรรมอยู่ด้วย เนื่องจากการจัดหรือการกำหนดมุมมองนั้นเน้นที่การมองในด้านหน้าเป็นหลัก อีกทั้งโครงสร้างของกระจกเงาที่เป็นแผ่นสี่เหลี่ยมก็สามารถตีความได้ถึงพื้นที่ในเชิงโครงสร้างแบบจิตรกรรมที่มีเฟรม เป็นกรอบ และขอบเขตที่กำหนดมุมมองอยู่

อย่างไรก็ตาม หากเรามองผลงานชิ้นนี้ผ่านกระบวนการปรากฏรูปแบบไวท์เฮดก็จะสังเกตได้ว่าการมาพบปะกันของวัสดุและวัตถุผ่านพื้นที่นี้ได้มีหลักการแนวคิดที่ชัดเจน การปรากฏขึ้นของเหตุการณ์เรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ นั้นเทียบได้กับ “ขณะหนึ่ง” ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ในการคิดสรรค และหลักการสร้างความเป็นเอกภาพรวมถึงการมีส่วนร่วมและการเกาะเกี่ยวกันของสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นในส่วนของมนุษย์ สังคม สิ่งมีชีวิต และวัตถุที่ก่อเป็นเรื่องราวเนื้อหาเกิดการรับรู้ในมิติใหม่ขึ้นมาสู่ความตระหนักต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งวัสดุและวัตถุในพื้นที่ การมีตัวตนที่สะท้อนและรับรู้ผ่านผลงานเป็นเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินไปผ่านพื้นที่ เวลา ที่เป็นความสัมพันธ์ “ขณะ” หนึ่งของช่วงชีวิตที่เป็นประสบการณ์ของผู้ชมและได้ถูกกระตุ้น นำมาสู่การคิดทบทวนตรรกะตรงถึงการมีอยู่และไม่มี ภายใต้วิถีการดำเนินชีวิต นำมาสู่ภาวะแห่งการรับรู้ถึงคุณค่า ความหมายในการดำรงอยู่ วัสดุ และวัตถุ ในผลงานของสัจเชิงเชื่อมโยงสรรพสิ่งกับมนุษย์เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพเสมือนวัตถุกับความว่าง และร่างกายกับจิตใจ

ภาพ 4 ผลงาน “Relatum-Stage”
ที่มา: Ufan (2018)

สรุป

วัตถุ คือ สิ่งที่มีอัตลักษณ์มีที่ทางบนพื้นที่ว่าง มีรูปร่าง รูปทรง ขนาด พื้นผิว มวล และสามารถมองเห็นหรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส วัตถุนั้นเกิดจากธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น โดยอาศัยกระบวนการเดียวกันที่เรียกว่า กระบวนการปรากฏรูป ในธรรมชาตินั้นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเกิดวัตถุที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องของเวลา “วัตถุ” จึงเป็นรูปปรากฏเพียง “ขณะ” หนึ่งในกระบวนการทั้งหมด ซึ่งสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้นก็อยู่ในกระบวนการเดียวกันไม่แยกแยะแม้แต่วัตถุของมนุษย์

วัตถุจึงมีสภาพที่ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อม การพิจารณาหรือการรับรู้จึงต้องให้ความสำคัญกับความเป็น “ปัจจุบันขณะ” หรือการพิจารณาในสิ่งที่เห็นและไม่ควรนำความคิดเข้าไปปรุงแต่ง โดยให้วัตถุนั้นมีสภาพตามที่เป็นอยู่

ในส่วนของวัสดุนั้นนับเป็นวัตถุนิตหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นเพื่อนำมาประกอบสร้างให้เกิดวัตถุที่มีประโยชน์ใช้สอยหรือศิลปะวัตถุขึ้นตามเจตนาของผู้สร้าง ทั้งสองจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในเชิงหน้าที่ และความหมายขึ้นอยู่กับผู้ใช้ว่าจะนำไปใช้หรือนำเสนอในแง่ใด แต่เราสามารถมองทั้งสองอย่างผ่านความเป็น “สิ่ง” ได้

ในผลงานของแจนีน แอนโทนีนั้น การนำวัสดุมาประกอบสร้างใหม่เพื่อให้เกิดวัตถุที่เป็นตัวแทนทางความคิดที่นำมาสู่สภาวะใหม่ในการรับรู้เป็นการเชื่อมโยงสภาวะภายใน หรือจิตใต้สำนึกให้ปรากฏรูปออกมาผ่านวัสดุและรูปทรงโดยอาศัยวิธีการที่สอดคล้องกับแนวความคิด

วัสดุในผลงานของเธอได้ถูกจัดการและยกระดับให้กลายเป็น “วัตถุทางศิลปะ” ที่บรรจุความคิด ความหมาย คุณค่าและความสุนทรีย์ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมโดยใช้ตัวเธอเป็นเสมือนตัวแทนของผู้หญิงในสังคม ผลงานได้ก่อให้เกิดความตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และสภาวะของผู้หญิงที่มีต่อสังคม ซึ่งนำมาสู่การทบทวนและการปฏิบัติที่เสมอภาคมากยิ่งขึ้น คุณค่าของวัตถุทางศิลปะจึงเป็นการสะท้อนความเป็นอยู่ของสังคมที่มีร่างกายของเธอเป็นตัวแทนมีหนังเป็นวัสดุในการแสดงออก ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อสังคมในการคิด พิจารณา และทบทวนในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็มนุษย์ สัตว์ แม้กระทั่งวัตถุ ก็ควรได้รับการเคารพที่เท่าเทียมกัน

ผลงานของริชาร์ด เซอร์รา เป็นการนำวัสดุที่เกิดจากกระบวนการในระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งเป็นตัวแทนของยุคสมัยที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคม เขานำเสนอวัสดุผ่านความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ไม่มีการปรุงแต่งและไม่ทิ้งร่องรอยอัตลักษณ์ของอารมณ์หรือความประณีตไว้ แต่จะมุ่งประเด็นความเป็นวัตถุตามสภาพที่มันเป็น โดยอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุกับพื้นที่ว่างให้ผู้ชมได้รับรู้ และเข้าเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน

หากเรามองงานชิ้นนี้อย่างที่มันเป็น สิ่งที่เราเห็นคือเนื้อหอนประกอบด้วยร่องรอย สี พื้นผิวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสภาพแวดล้อม เช่น ลม ฟ้า อากาศ รวมทั้งร่องรอยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ สิ่งที่เราเห็นนี้คือ รูปของวัตถุที่ปรากฏขึ้นผ่านกระบวนการทั้งโดยธรรมชาติและการทำงานของมนุษย์ กล่าวได้ว่าส่วนนี้คือ ส่วนของกายภาพหรือความเป็นวัตถุ อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเท่าเทียมกันคือ ผลที่เกิดจากการรับรู้ที่มีต่อสภาวะภายในเป็นส่วนของความรู้สึก ซึ่งประกอบด้วยความสงบ ความนิ่ง ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และการรับรู้ได้ถึง การมีตัวตนและจิตวิญญาณ

ผลงานชิ้นนี้ของเขาคือเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวัตถุที่เป็นกายภาพภายนอกกับจิตที่เป็นวิญญาณภายในมาไว้ด้วยกันผ่านพื้นที่และเวลาที่เป็นขณะหนึ่งของเหตุการณ์ ดังที่นิชิตะ คิทาโรได้กล่าวไว้ว่า ความเป็นเอกภาพของ วัตถุและพื้นที่ว่าง คือ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ในขณะที่ยังสัมพันธ์กับแนวคิดของไวท์เฮดที่มองว่าการปรากฏของวัตถุเป็นขณะหนึ่งของการดำเนินมาอย่างต่อเนื่องของเหตุการณ์และเวลา ทุกอย่างจึงอยู่ภายใต้กระบวนการเดียวกันและมีลักษณะที่เท่าเทียมกันไม่ว่ามนุษย์ วัตถุ สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตก็ล้วนมีฐานะที่เสมอภาคกันภายใต้กระบวนการเกิดเดียวกัน

ผลงานของลี อูฟาน เชื่อมโยงกับแนวคิดความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะ “วัตถุกับพื้นที่ว่าง” การมอง วัตถุจึงมองในแง่ของความเป็นสิ่งที่เป็นอย่างที่วัตถุนั้นเป็น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการทางธรรมชาติหรือเกิดจากการสร้างของมนุษย์ย่อมมีคุณค่าและความหมายภายในตัวเอง

กระจกในผลงานของลีทำหน้าที่สะท้อนความจริงที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า แต่โดยตัวมันเองอาศัยสิ่งแวดล้อมในการปรากฏตัวตน ซึ่งสภาพภายในกระจกนั้นไม่ใช่ความจริงเป็นเพียงภาพสะท้อนเท่านั้น ต่างกับวัตถุที่เป็นก้อนหินที่เป็นวัตถุจริงสามารถจับ สัมผัส และรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส ความจริงจึงถูกให้ความหมายผ่านการรับรู้ในแบบ 3 มิติ และส่งผลให้การมองเห็นภาพในกระจกเป็นเพียงรูปในมิติที่ลวงขึ้นมา นอกจากนี้ หน้าที่ของกระจกในผลงานยังทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างความมีกับไม่มีในฐานะภาพและวัตถุ ถ้าจะกล่าวให้ชัดคือการมีรูปวัตถุภายในกระจกต้องอาศัยตัววัตถุจริงเป็นต้นทาง การมองเห็นจึงเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมอยู่ในตัว ซึ่งจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ความสัมพันธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของนิชิตะ คิทาโรที่กล่าวถึงวัตถุกับการรับรู้โดยตรงสู่จิตที่ไม่มีความคิดเข้าไปเกี่ยวข้องคือ ประสบการณ์พิสุทธ์แท้ที่วัตถุและจิตเป็นหนึ่งเดียวกัน

จากการศึกษาเรื่องวัสดุและวัตถุในผลงานของศิลปินทั้ง 3 ท่านนั้น ทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ และนำมาสู่ความเข้าใจ ในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น ได้แก่

วัตถุและวัสดุที่เป็นผลงานศิลปะได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิตที่ก่อเกิดคุณค่าความหมายกับมนุษย์ และสังคม ซึ่งนำมาสู่การคิดทบทวนและตระหนักถึงความเท่าเทียมของสิ่งต่าง ๆ ทั้งมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น วัตถุทางศิลปะจึงเป็นตัวแทนส่วนหนึ่งของสังคมที่เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับความจริง

หลักการให้ความหมายและคุณค่าของวัตถุและวัสดุผ่านกายภาพภายนอกและสภาวะภายในที่เสมอภาคกันนั้น ทำให้การมองศิลปะมีความลึกซึ้งและละเอียดอ่อนมากขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กับสมาธิ ทำให้เข้าใจได้ว่า สาระสำคัญของศิลปะนั้นคือ ส่วนความคิด ความรู้สึก และส่วนรูปร่าง รูปทรงภายนอกซึ่งต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

กระบวนการเกิดของวัตถุกับกระบวนการทางศิลปะอยู่บนการเกิดภายใต้กระบวนการเดียวกัน การประกอบสร้างผลงานศิลปะจากวัสดุและวัตถุจึงเกิดจากความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ เวลา สถานการณ์ การมีส่วนร่วมของมนุษย์ และธรรมชาติ เกิดเป็นเนื้อหาสาระความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ขึ้น

References

- Arts Work. (2021, May 21). *ArtsWork Ep 69 Chaiyosh Isavorapant*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dESvrPmP8oU&t=628s>
- Charoensri, J. (2016). *Science and non-science: Science and non-science: Come in to the outside, go out to the inside*. Bangkok: Paragraph Publishing.
- Getlein, M., & Howard, A. (2016). *Art visionaries*. China: Laurence King Publishing Ltd.
- Lhaspajchimanandh, S., & Visuddhangkoon, K. (2019). Truly pure experience: The origin of modern Japanese philosophy of Nishida Kitaro. *Silpakorn University Journal*, 39(2), 31-49. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/184065>
- Munroe, A. (1994). *Japanese's art after 1945 scream against the sky*. New York: Harry N. Abrams.
- Princenthal, N. (2001). *Art in America Magazine*, 9(September), 124-127.
- Tewakul, N., (2005). The real life of a human being in heidegger's view. *Humanities Journal, Kasetsart University*, 13, 101-113.
- Ufan, L. (2018). *Lisson Gallery*. Retrieved January 1, 2022, from <https://www.lissongallery.com/artists/lee-ufan>
- Ufan, L. (2011). *The Mono-ha: Foreshadowings and premonitions*. In Chi, M., & Genocchio, B. *Contemporary Art in Asia* (p. 243). Canada: The MIT Press.